

A régi rómaiak pénzdarabot, obulust raktak halottaik szájába, hogy Charon, az alvilági folyó révésze fölvegye csónakjába és átszállítsa őket a boldog eliziumi mezőkre.

*

Bernoláné rettenetes öregasszony volt. A környéken csak így emlegették: „Az az istenverte Bernoláné“. A gyerekei meg, ha szobakerült, szegyenlősen ilyesmit motyogtak: „Igen, igen, szegény mamának nehéz természetű van“.

Az ura járásbíró volt valaha, és azok szerint, akik még emlékeztek rá, áldott jó ember. Dehát azt is sirbavitte ez a sárkány. Még amíg ál-lásban volt, csak birta valahogy; délelőttjeit, s lehetőleg délutánjait is a hivatalban töltötte; hanem attól fogva, hogy nyugdíjba ment, egyetlen békés perce nem volt többé. Mondogatták is a temetésén: „No, ez a szegény Nándor is szebb kort ér, ha nem ez a szörnyeteg a felesége“.

Bernolánénak akkoriban házasodott meg a fia — két lánya már férjnél volt, jó messze, vidéken mind a kettő — az egy ideig ott lakott nála a feleségével. Az öregasszony sehogyan sem állta a menyét, rágta, gyötörte; a fiatalok meg mit tehettek? — túrtek. Hanem amikor megszületett az első gyerek, egészen tűrhetetlen lett a helyzet. Hogy öneki keserves vénségére a más porontyának az óbégatását kell hallania! Hogy az ő gyönyörű konyhája olyan, mint a disznóól, s itt is pelenka lóg, ott is pelenka lóg! Hogy akinek kölyök kell, előbb kaparjon odut magának, nem csak mint a szarka, idegen fészekben keltetni! És így tovább. A fiatalasszonynak már egészen gyulladásosra duzzadt a szeme a rengeteg sírástól, ifjabb Bernola Nándor pedig majd lerágta a bajuszát mérgében és szegyenében, míg aztán sikerült valahol a város tulsó végén lakást kapnia, összepakolt s elköltöztek.

— No — állapították meg a környéken — ezeket is elmarta magától. De ennek már van vagy húsz esztendeje, mert azóta már a hajdani penlenkapusztító legifjabb Bernola Nándor is szép szál legénnyé serdült és jegygyűrűt hord az ujján.

Az alatt a húsz eszendő alatt özvegy Bernoláné egyedül élt az örök-lakásában. Ez az öröklakás egy csúnya, irdatlan nagy társasházban volt, már majdnem a hegy tővében, a villanegyed szélén — maga is kész kis városka rengeteg lakójával; de azzal a sok emberrel, lett légyen fiatal vagy öreg, Bernoláné mind ádáz háborúságban állt. A hatemeletes ka-szárnya földszintjét csupa üzlethelyiség foglalta el, fűszeres, hentes, bor-bély, droguista, trafikos, papírkereskedő, sőt még cukrász is akadt ott, mert amikor Bernola járásbíró meg a társai hajdan összeszövetkeztek a házépítésre, úgy tervezték ki, hogy minden kéznél legyen, ne kelljen semmiért máshová szaladgálni. Nem is szaladgált máshová senki, ki-véve özvegy Bernolánét, ő ugyanis a ház valamennyi boltosával összeve-szett, mert az szerinte mind gazember, tolvaj, útonálló és csirkefogó, aki-hez soha, amíg él, be nem teszi többet a lábát.

Érthető hát, ha nem nagyon kedvelték, s amikor húsz esztendei dü-hős háborúskodás után egy szép napon megütötte a szél, az emberek szíve nem fájt különösebben érte. Az öregnek a jobboldala bénult meg; fölkelni már nem tudott, de beszélni még igen. Fia — nagy darab, őszülő ember, tanár egy fővárosi iskolában — tüstént betegágyához sietett.

— Jössz, mi, hogy kiszimatold, mit harácsolok utánam! — rikácsol-ta az öregasszony. — De ne félj, nem halok még meg!

Az ura régi sétatobotját odatette az ágyára, ép balkeze mellé, hogy ha valaki rátörne és ki akarná lopni párnája alól azt a piszkos szürke zacskót, amiben a pénzt tartotta, legyen mivel védekeznie. Ha menyé vagy unokája feléje közeledett, kezét óvatosan rácsúsztatta a botra, hogy ha veszélyt érez, tüstént fölemelhesse.

Igy feküdt két héten át, balján a bottal, fürkésző, sötét kis szemét az ajtóra szögezve. Aztán meghalt.

Harmadnapon temették. A fekete drapériák alatt, a koporsó körül ott állt a család: két lánya férjestül, fia, menyé, meg egy sereg unoka. Kora délután volt, három óra, fülledt, meleg nyár; várták a papot. A koporsó még nyitva volt, s aki közelebbi vagy távolabbi rokon előrement a gyászbaöltözött családtagokhoz kondoleálni, egy gyors pillantást vetett a halottra, aztán ijedten elkapta róla tekintetét, mintha valami illetlen dolgot látott volna.

Csúnya, riasztóan csúnya halott volt az öregasszony. Így, lehunytt szemmel, s ahogy két arca kissé beesett, még élesebben rajzolódtak elő gonosz vonásai. Egészen olyan volt, mint életében, csak valahogyan megszorozva, hatványozottan — akár egy öreg, mesebeli boszorkány, aki csak teteti magát s egyszerűen kiugrik a koporsóból, söprűjére kap és átkozódva ellovagol.

A kandeláberokban lobogott a borszesz sárgászöld lángja, a ravatal virágai szemlátomást lankadtak el a hőségben, ők meg csak álltak, bármésködtek és szégyellték, hogy olyan kevés fájdalmat éreznek.

Ekkor, ebben az unott, nehéz, virágszagú csöndben valami csörrenés hallatszott a bejárat felől. Ötvenen-hatvanan ácsorogtak ott. Ez a csoport most kettévált, utat nyitott valakinek. Vékony fekete botra támaszkodva, tüllből, selyemből, bársonyból összefércelt gyászruhában, fején ócska szalmakalappal, melyről szakadozott kreppfátyol lógott le hosszan, s mindenféle cafranggal, kacattal, szalaggal és ronggyal teleaggatva, nyakában nagyszemű fekete olvasóval egy vézna, hajlotthátú, csapzott vénasszony kocogott be, kezében egy csokor fehér szegfű. Egy koldúsasszony, virággal.

Mindenki félrehúzódott az útjából. Ő odament a koporsóhoz, a halott fejéhez, letette mellé a virágcsokrot, aztán odahajolt hozzá, bögös, reszkető ujjával végigsimogatta, de úgy, hogy nem ért hozzá, csak fölötte siklott el a keze; kitapogatta, hol a halott keze: megfogta, parányit megemelte, fölágaskodott és hosszan megcsókolta.

Aztán odaállt a gyászoló családtagok mellé, legelőre. Senki nem mert szólni neki, senki nem merte megkérdezni, mit keres ott. Különben is jött a pap, kezdődött a szertartás.

A gyászmenetben is ott haladt közvetlenül a halottaskocsi után. S amikor a koporsót leengedték a sírűregbe és a sírásó egy lapátnyi földet a családtagok felé nyújtott, ő megelőzte őket: fűrgén előrelépett, lehajolt s elsőnek ő dobott egy rögöt a sírba.

A többiek csak nézték; kellemetlen volt, de egy kicsit mulatságos is. Arra gondoltak, talán valami hibbanteszű öregasszony, akinek ez a mániája. Vagy csak nem ismeretlen rokon, aki most majd a nyakukba akasztódik? Kis nyugtalanság támadt köztük; sugdolóztak, aztán a tanár feszélyezetten, röstelkedve odalépett az öreghez.

— A néni talán ismerte édesanyámat?

A vénasszony fölnezett rá, erre a tagbaszakadt óriásra, akinek alig ért a derekáig; csúnya, manószerűen pihés kis arcában két csodálatosan tiszta, melegbarna gyermekszem ragyogott.

— Az édesmamát? — kérdezte, fogatlan szájjal mammogva. — Hogy én ismerem-e az édesmamát? — Kedvesen legyintett, és nyakában megcsördült a nagyszemű fekete olvasó. — Persze hogy ismerem! S milyen régen! Nem volt annál aranyabb szívű asszony a világon!

A férfi meghökkent.

— Hát a néni szerette a mamát?

— Hát lehetett azt nem szeretni? — lelkendezett az öreg. — Én minden hónapban eljártam hozzá, úgy ahogy meghagyta: mikor a nyugdíját kapta, arra következő napon. Mindig a postást lestem, kifaggattam: vitte-e a Bernola nagyságának a nyugdíjat? Aztán másnap elmentem hozzá és megkaptam tőle a harminc forintot. Minden napra egyet. Hogy legalább betevő falatom legyen, ha más nincs, mondta az áldott. — Tűnődve hallgatott egy percig, aztán hozzátette: — Boldog ember, hogy ilyen édesanyja volt, nyugodjék békében.

Megfordult, sóhajtott egyet, óriási keresztet rajzolt a levegőbe szikár kezével, s elindult, lefelé a lejtőn, anélkül, hogy bárkitől is elbúcsúzott volna. Mire a tanár magához tért meglepetéséből, már csak egy kis fekete pontot látott lent a sírok közt, egy imbolygó, távolodó kis fekete pontot, mint egy sírről sírra szálló fekete lepkét.

S ekkor váratlanul eszébe jutott a rómaiak szokása az obulussal. Ebben a pillanatban melegen, meghatottan gondolt az édesanyjára, és elképzelte őt, amint a halál vizén a boldogság felé úszik, szájában a megváltó obulussal.

MÁJUS

Eső.

Fényes gyöngyök csörögnek szaporán

Fűzérbe fűzve. Megáldott, bő

Ölébe fogadja repedezett földünk.

Lila iris issza és remeg a saláta

Gyöngye feje a gyönyörűségtől s

Ünnepi ivfényt gyújt a Nap most

Lenge szivárványt szöve a pára

Dús melegéből. Fő a föld és

Hasad a rózsák vérző szája...

Kárpáty Csilla

LIDÉRC

„Nitimur invetitur semper cupimusque negata“.)

Botlik bár botorul de a tiltott útra botorkál

lábam amerre lesüpped a nyom de kiáltja a tábla:

„erre veszély! ne tovább!“ a szemem tapogatva kutatja

merre bolyong a Lidérc — csavarodva befonnak az indák

kúszik a kígyó pikkelye surran a nyelve sziszeg rám

karmol a tüske kitépi szemem hasogatja a bőröm

Jaj! szövevény kusza szál suhogó sziszegő veszedelmek!

(Szám üresen tapogatja merre bolyong a Lidérc.)

Kárpáty Csilla